

Theodore V. Buttrey Jr. (1929–2018)

Wkrótce po śmierci Petera Spufforda cambridgeańskie środowisko numizmatyczne poniosło kolejną ciężką stratę — 9 stycznia 2018 r., wkrótce po swoich 88. urodzinach, zmarł Theodore Vern (Ted) Buttrey młodszy, filolog klasyczny i numizmatyk. Był postacią barwną i zapadającą w pamięć. Jego szerokie zainteresowania i bezpośrednie obejście mogły zaskoczyć tych, którzy znali go z publikacji jako jednego z najwybitniejszych znawców numizmatyki rzymskiej, twórcę fundamentalnych prac z tej dziedziny.

Urodził się w Havre w Montanie, 29 grudnia 1929 r., w rodzinie przedsiębiorców branży spożywczej. Choć edukację zaczynał od szkoły wojskowej, już w wieku 21 lat ukończył z dyplomem *magna cum laude* filologię klasyczną na Uniwersytecie w Princeton, gdzie też w 1953 r. (w wieku lat 24 zatem) otrzymał doktorat z filozofii. Rozprawa dotyczyła mennictwa Marka Antoniusza i została opublikowana w skrócie w „American Numismatic Society Museum Notes” (1954). Po dalszych studiach w Rzymie rozpoczął pracę akademicką na Uniwersytecie Yale w roku 1954. W latach 1962–1964 opiekował się tam uniwersytecką kolekcją numizmatyczną, przechowywaną w biblio-

tece. Po dziesięciu latach przeniósł się na trzecią, równie szanowaną uczelnię: Uniwersytet Michigan w Ann Arbor, gdzie w 1967 r. został profesorem filologii klasycznych i dyrektorem Instytutu Studiów Klasycznych. W latach 1969–1971 pełnił także funkcję dyrektora uniwersyteckiego Kelseyowskiego Muzeum Archeologicznego. Był też członkiem wizytującym kolegium Clare Hall w Cambridge w Anglii. Przeniósł się do tego miasta i kolegium w 1985 r., po przejściu na emeryturę w Michigan. W latach 1988–1991 był tu kierownikiem Działu Monet i Medali Muzeum Fitzwilliamowskiego. W krótkim okresie pełnienia tej funkcji niezwykle zasłużył się dla ożywienia tego zbioru i uczynienia z niego światowego centrum badań numizmatycznych. Gdy i tu przeszedł na emeryturę, jego dzieło rozwijał Mark Blackburn, a sam Ted Buttrey w 2008 r. otrzymał w uznaniu zasług tytuł honorowego kustosa monet starożytnych.

Theodore V. Buttrey jr. najbardziej znany jest z prac poświęconych numizmatyce rzymskiej. Wśród licznych stanowisk śródziemnomorskich, z których opracowywał monety wykopaliskowe (m.in. Sardes, Cosa, Wzgórze Palatyńskie w Rzymie, Forum Romanum, Apollonia, Cyrene, Euesperides w Libii), znalazła się sycylijska Morgantina — miasto, które przyniosło nauce przełom w dyskusji nad chronologią

reformy denarowej w Republice Rzymskiej. W 2007 r. wydał — wraz z Ianem Carradice — część I. drugiego tomu nowej edycji fundamentalnego *Roman Imperial Coinage*, poświęconą dynastii Flawiuszów. W swych badaniach nad monetą rzymską wykazał się odwagą naukową i umiejętnością rozwiązywania pozornie nierozstrzygalnych dylematów.

Theodore V. Buttrey nie ograniczał się jednak do numizmatyki klasycznej. Od czasu, gdy jako dziecko pobierał nauki w Peacock Military Academy w San Antonio w Teksasie, zbierał monety niepodległego Meksyku i stał się ich najwybitniejszym znawcą i światowym autorytetem w tej dziedzinie. Opracował i wydał w 1969 r. *Guidebook of Mexican Coins, 1822 to Date*, później wielokrotnie wznawiany. Pod jego redakcją ukazała się też monografia *Coinage of the Americas* (1973). To niespotykane połączenie dwu tak odległych pól numizmatyki doprowadziło go do jeszcze jednej specjalności. Badając wcześniejsze, kolonialne meksykańskie sztabki złote Buttrey zdemaskował niektóre z nich jako fałszerstwa. To doświadczenie pozwoliło mu uznać za fałszerstwa także zachodnioamerykańskie sztabki złote. Jedne i drugie uznał za produkowane przez poszukiwacza skarbów, z którym współpracował antykwariusz zaopatrujący wyroby w fałszywe historie. Od antykwariusza sztabki kupowała znana firma aukcyjna, skąd trafiły m.in. również do zbiorów publicznych. Profesor Buttrey określił to jako „najwymyślniejsze oszustwo w dziejach amerykańskiej numizmatyki”. Ze swej opinii nie wycofał się mimo wytoczenia mu procesu o zniesławienie, który pozostał ostatecznie nierozstrzygnięty. Późniejsze odkrycia przyznały rację Buttreyowi, który pokazał inną stronę swego charakteru — niezłomną uczciwość naukową, odporność na środowiskowe naciski i próby zastraszenia.

Już wolny od wszelkich służbowych obowiązków — ale nie od własnej dociekliwości, która kazała mu pracować naukowo do ostatnich dni — przez wiele lat przesiadywał w pomieszczeniu na pięterku muzealnego Działu Monet, wypełnionym regałami bibliotecznymi, i prowadził korespondencję z całym światem, gromadząc w Muzeum Fitzwilliamowskim największy na świecie zbiór numizmatycznych katalogów aukcyjnych. Ta praca wymagała także od starszego pana sporego wysiłku fizycznego, noszenia ciężkich paczek z wymienianymi katalogami na pocztę, ale światowej sławy profesor nie ulegał pokusie wysługiwania się młodszymi kolegami i wszystko to robił sam, a chętnie też pomagał innym w wymianie wydawnictw. Dubletami nie tylko chętnie obdzielał instytucje naukowe z całego świata, ale często sam płacił za przesyłki.

Prace naukowe Theodore'a V. Buttreya w dziedzinie numizmatyki przyniosły mu medal Królewskiego Towarzystwa Numizmatycznego w 1983 r. W latach 1989–1993 był też prezesem tego towarzystwa. Od Amerykańskiego Towarzystwa Numizmatycznego otrzymał medal Huntingtona w 1996 r. Medalem nagroził go też wiedeński Instytut Numizmatyki i Historii Pieniądza oraz Norweskie Towarzystwo Numizmatyczne. W 2009 r. został członkiem honorowym Międzynarodowej Rady Numizmatycznej (INC). Był też członkiem-korespondentem Królewskiej Duńskiej Akademii Umiejętności, członkiem Królewskiego i Francuskiego Towarzystw Numizmatycznych.

A przecież nie był tylko — ani nawet przede wszystkim — numizmatykiem. Sam określał się w pierwszym rzędzie jako filolog, w dosłownym, greckim rozumieniu *φιλόλογος*: miłośnik słowa. Jego ostatnia złożona do druku książka poświęcona jest *Królowi Edypowi* Sofoklesa. Kochał piękny

język, zarówno klasyczną łacinę i grekę, jak brytyjski angielski. Chętnie pomagał w szlifowaniu angielskich tekstów — swój czas poświęcił również tekstom angielskim do kilku zeszytów „Wiadomości Numizmatycznych”, ale współpracował też np. przy edycji językowej iberyjskiego (6.) tomu serii *Medieval European Coinage*.

Unikał koturnowości i zawsze znajdował czas dla młodzieży — nigdy nie porzucał specyficznej, subtelnej formy dydaktyki. Nauczanie, dzielenie się swą wiedzą, sprawiało mu zawsze wielką radość. Ale z poczuciem humoru i dystansem do samego siebie potrafił też np. wziąć udział jako statysta w filmie historycznym „Elizabeth. The Golden Age” (2007). Wcielił się w jednego z brodatych hiszpańskich grandów towarzyszących Filipowi II (w istocie miał świetne doświadczenie medialne zdo-

byte w Michigan jako autor popularnych programów telewizyjnych o literaturze klasycznej). Żartobliwe usposobienie łączyło się u niego często z niewątpliwymi zdolnościami aktorskimi i zamiłowaniem do dramatu elżbietańskiego, co czasem mogło wprowadzić w błąd nieświadomych gości Działu Monet i Medali, zwłaszcza gorzej znających Szekspira. A przecież starożytność klasyczna była dlań zawsze komentarzem do współczesności i źródłem mądrości życiowej.

Pogrzeb Teda Buttreya odbył się 27 stycznia w Austin w Teksasie. Jego ogromna wiedza, którą szczerze obdzielał wszystkich mających szczęście znaleźć się w jego zasięgu, pozostanie z nami wraz ze wspomnieniem jego pogody i życzliwości.

Borys Paszkiewicz